

Ks. Przemysław Sawa
Uniwersytet Śląski
Wydział Teologiczny

**ODNOWA CHARYZMATYCZNA I KOŚCIÓŁ
WOBEK WYZWAŃ WSPÓŁCZESNOŚCI.
TEOLOGICZNA I PASTORALNA AKTUALNOŚĆ
WSKAZAŃ JANA PAWŁA II**

Jan Paweł II, papież nowej ewangelizacji, świadek modlitwy, otwarcia na nowe natchnienia Ducha Świętego, pasterz odważny w poszukiwaniu dróg dotarcia do różnych grup ludzi z przesłaniem Ewangelii, przez słowa oraz konkretne czyny, inicjatywy i propozycje poprowadził Kościół w stronę schyłku XX i początku XXI wieku. Praktykując od dzieciństwa szczególne nabożeństwo do Ducha Świętego, był w stanie odpowiadać na potrzeby czasu i osobliwe natchnienia Parakleta. Dzięki jego zaangażowaniu cały Kościół mógł wejść w proces odnalezienia się w zmieniającej się szybko rzeczywistości. Nie zaproponował jednak jakiejś duszpasterskiej rewolucji, ale wskazał drogę pokornego wsłuchiwanie się w wolę Bożą oraz stopniowego wcielanie jej w życie duchowe i pastoralne.

W tym procesie odnawiania, wpisanego w naturę Kościoła, duże znaczenie mają nowe wspólnoty i ruchy kościelne, szczególnie grupy szeroko rozumianej odnowy charyzmatycznej¹. Jan Paweł II poznawał je, doceniał i wskazywał dro-

¹ Nie można ograniczać rozumienia tej rzeczywistości jedynie do wspólnot zrzeszonych pod nazwą: Odnowa w Duchu Świętym. Obecnie powstaje wiele wspólnot odwołujących się do doświadczenia chrztu w Duchu Świętym i szeroko rozumianego nurtu charyzmatycznego. Z tego też powodu decyzją papieża Franciszka od Pięćdziesiątnicy 2019 r. działa służba CHARIS (Międzynarodowa Służba Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej) dla katolickich wspólnot pentekostalnych. Zob. www.charis.international (2019.03.10). O historii doświadczeń odnowy w Kościele katolickim

gi wzrostu². W swoim nauczaniu, ogólnym czy skierowanym do członków tych wspólnot, pomógł właściwie umiejscowić ich doświadczenie w całości życia Kościoła stojącego wobec konkretnych współczesnych wyzwań i tendencji. To przesłanie papieża Jana Pawła II w tym zakresie jest wciąż aktualne i domaga się pogłębiania.

Mając to na względzie, można postawić dwa pytania: Co Odnowa w Duchu Świętym wnosi w życie Kościoła? Jak ją po katolicku przyjąć? By znaleźć właściwą odpowiedź i ukazać całościową perspektywę dla charyzmatyczności, należy rozpoznać aktualne wyzwania, wyliczyć istotne dla odnowy Kościoła elementy, a następnie przeanalizować wkład odnowy charyzmatycznej w osiągnięcie tego celu. Waga problemu zostanie pokazana również przez wskazanie sfer wciąż domagających się pastoralnej troski i teologicznego pogłębiania.

1. WYZWANIA WSPÓŁCZESNOŚCI

Kościół nie istnieje poza konkretnymi społeczeństwami i ich problemami. Dlatego też wyzwania epoki stają się wyzwaniami dla Kościoła. Różnego rodzaju przemiany społeczne dotyczą bowiem wspólnotę ochrzczonych i usiłują odcisnąć istotne piętno na życiu wiernych³. Nie bez znaczenia pozostają też napięcia w łonie samego Kościoła. Z tego powodu chrześcijanie (katolicy) muszą stanąć wobec konkretnych problemów i zjawisk współczesności.

1.1. Wyzwania społeczne

Świat niesie niemało zagrożeń, pytań, kryzysów. Przykładem mogą być kwestie ekologiczne, wojny, deptanie praw człowieka, niesprawiedliwość społeczna, przemoc, ideologia, technokracja, agresywność środków przekazu, nieludzkie systemy polityczne, terroryzm, pozostawanie milionów ludzi na uboczu postępu technicznego, gospodarczego i kulturowego, głód, analfabetyzm, trudności w dostępie do opieki medycznej, bezdomność, różnego rodzaju uzależnienia, zadłużenie międzynarodowe wielu krajów, trudny dialog międzykulturowy,

zob. P. Hocken, *Katolicka odnowa charyzmatyczna*, w: *Historia ruchu zielonoświątkowego i odnowy charyzmatycznej. Stulecie Ducha Świętego 1901–2001*, red. V. Synan, tłum. M. Wilkosz, Kraków – Szczecin 2006, s. 251-277; N. Kokott, *Odnowa w Duchu Świętym w misji Kościoła*, Kraków 2012, s. 31-131.

² Syntetyczne świadectwo spotkań Jana Pawła II z przedstawicielami odnowy charyzmatycznej zob. B. Dembowski, *Jan Paweł II wobec nowych ruchów*, w: *Jan Paweł II apostoł prawdy. Księga pamiątkowa ku czci i pamięci Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. J. Kędziński, Włocławek 2005, s. 17-28.

³ Zob. Jan Paweł II, List apostołski *Novo millennio ineunte* [dalej: NMI], 57; K. Kaucha, *Wiarogodność Kościoła w kontekście współczesności europejskiej w świetle nauczania Jana Pawła II*, Lublin 2008, s. 20-25, 68-79, 131-146, 199-205, 244-248.

problemy dotyczące praw kobiet oraz poszanowania małżeństwa i rodziny, rozmaite wyzwania domagające się dzieł miłosierdzia. Jednocześnie trudna pozostaje kwestia poszanowania życia każdego człowieka – od naturalnego poczęcia do naturalnej śmierci, a także różne wartościowanie życia ludzkiego⁴. W kontekście europejskim wyzwaniem pozostają oznaki świadczące o pozbawieniu świata nadziei. Wśród nich Jan Paweł II wymienia: utratę zdolności powiązania Ewangelii z życiem codziennym, lęk przed przyszłością, fragmentaryzację egzystencji, kryzysy rodzinne, egocentryzm jednostek i grup, coraz mniejsze przejawy solidarności, rozwój nihilizmu, relatywizmu czy hedonizmu, kulturę kreowaną przez media⁵. Prowadzi to do pragnienia wolności bez granic, co skutkuje porzuceniem religijności i sekularyzmem⁶. Odpowiedzią na to może być tylko żywa wiara.

Nie można jednak widzieć wyłącznie negatywnych zjawisk. Kościół ma swoje istotne miejsce w kontekście znaków czasu, którymi są osiągnięcia nauki, rozwój medycyny, troska o środowisko naturalne, dążenie do sprawiedliwości i pokoju, działania ekumeniczne, dialog międzyreligijny czy promocja zaangażowania świeckich⁷. To tworzy nowe przestrzenie dla działalności ewangelizacyjnej i duszpasterskiej.

1.2. Wyzwania w Kościele: ewangelizacja i duchowość

Szczególnym wyzwaniem dla współczesnego Kościoła jest kryzys religijny związany z porzucaniem wiary i zeświecczeniem. Objawem tego kryzysu jest postępująca obojętność religijna, skutkująca życiem „jak gdyby Boga nie było” lub mglistą religijnością⁸. Przyczyn należy szukać w braku doświadczenia osobistej relacji z Bogiem, co sprawia, że ludzie nie dostrzegają światła Chrystusa. Wobec tego chrześcijaństwo winno być Jego odblaskiem, dając świadectwo nadziei, radości, życia łaską, z poszanowaniem wolności każdego⁹. W takim kontekście zdrowa kościelna ewangelizacja staje się priorytetem dla współczesnego duszpasterstwa. Dlatego Jan Paweł II zwrócił uwagę na konieczność korekty wizji horyzontalnego zaangażowania Kościoła (np. w sprawy społeczne) i podkreślenie sakramentalnego aspektu Ciała Chrystusa jako wspólnoty wiary i miłości¹⁰. Takiej ewangelizacji

⁴ NMI 49-51; Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici* [dalej: ChL], 5-6.

⁵ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa* [dalej: EE], 7-9.

⁶ ChL 4.

⁷ Jan Paweł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente* [dalej: TMA], 46.

⁸ Tamże, 36.

⁹ NMI 54-56. „Ewangelizację współczesnego świata trzeba będzie podejmować, biorąc za punkt wyjścia ponowne odkrycie osobowej, społecznej i kulturowej tożsamości chrześcijan. Oznacza to nade wszystko ponowne odkrycie Jezusa Chrystusa, Wcielonego Słowa i jedyne go Zbawiciela ludzi!”. Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Wrocław 2002, 29.

¹⁰ *Di qui la necessità che la parrocchia riscopra la sua funzione specifica di comunità di fede e di carità, che costituisca la sua ragion d'essere e la sua caratteristica più profonda. Ciò vuol dire*

potrzebują też ludzie wierzący. Wielu z nich doświadcza bowiem niepewności moralnej, duchowej, doktrynalnej, tej dotyczącej struktury Kościoła, posłuszeństwa czy trudności związanych z prześladowaniem chrześcijan¹¹. Wobec tego Kościół ma szukać dróg dotarcia z Ewangelią do współczesnych ludzi obarczonych konkretnymi ograniczeniami¹². Tylko wtedy możliwe jest doprowadzenie do odnowy czy wzbudzenia wiary, która będzie więzią z Bogiem.

Także przemiany społeczne i coraz większa indywidualizacja życia odciskają swoje piętno także na duchowości współczesnych chrześcijan. Z jednej strony daje się zauważyć kryzys tożsamości wierzących, co w dużej części skutkuje porzucając praktykowania wiary, z drugiej zaś indywidualizm wkrada się w przestrzeń zaangażowania duchowego, w którym prym wiodą własne preferencje, oczekiwania, poglądy. Nie brakuje absolutyzacji własnych teorii teologicznych, przeżyć wewnętrznych, objawień prywatnych. Z tego powodu Jan Paweł II jednoznacznie wezwał do oczyszczenia tej sfery: „[...] należy odrzucać pokusę duchowości skupionej na wewnętrznych, indywidualnych przeżyciach, którą trudno byłoby pogodzić z wymogami miłosierdzia, a ponadto z logiką Wcielenia i ostatecznie nawet z chrześcijańską eschatologią”¹³. Wobec tych zjawisk Kościół zobowiązany jest do znalezienia właściwej odpowiedzi i zdrowej formacji wiary.

2. DUCH ŚWIĘTY W ŻYCIU I MISJI KOŚCIOŁA

Duch Święty kreuje życie Kościoła i umożliwia wypełnianie misji ewangelizacyjnej i duszpasterskiej. Dotyczy to życia wewnętrznego ochrzczonych, struktury (tożsamości) Kościoła oraz podejmowanej służby wobec wiernych i świata. Kwestie te znalazły ważne miejsce w pasterskim nauczaniu Jana Pawła II.

2.1. Życie wewnętrzne ochrzczonych

Sobór Watykański II wyraźnie stwierdził, że wszyscy chrześcijanie powołani są do świętości, wobec czego historia Kościoła to historia świętości. Samo świadectwo świętych pokazuje, że doskonałość jest dostępna człowiekowi. Jednak wśród

fare dell'evangelizzazione il perno di tutta l'azione pastorale, quale esigenza prioritaria, preminente, privilegiata. Si supera così una visione puramente orizzontale di presenza solo sociale, e si rafforza l'aspetto sacramentale della Chiesa; aspetto che si manifesta in modo tutto speciale nella comunità parrocchiale, quando questa attende ad essere formatrice della fede dei suoi figli e svolge la sua funzione missionaria ed evangelizzatrice. Jan Paweł II, *Przemówienie do Kongregacji ds. Duchowieństwa*, w: *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale* 77 (1985), s. 307-308.

¹¹ TMA 36-37.

¹² Więcej o wyzwaniach ewangelizacyjnych w kontekście przemian społecznych zob.: J. Królikowski, *Światło Chrystusa i sakrament zbawienia. Studia eklesjologiczne*, Kraków 2018, s. 383-402, 421-458.

¹³ NMI 52.

chrześcijan jest obecny również grzech. Doświadczanie przez wierzących grzechu stanowi wezwanie do nawrócenia, a więc stanięcia w obliczu prawdy o swoim życiu – prawdy o odejściu od ideału wyznaczonego przez Chrystusa¹⁴. Takie powołanie nie może jednak być realizowane tylko indywidualnie, lecz – zgodnie z wolą Jezusa – potrzebuje wspólnoty. Dlatego Kościoła jako wspólnoty ochrzczonych nie można postrzegać jedynie w kategoriach struktury organizacyjnej. W najgłębszej istocie chodzi bowiem o wymianę duchowych darów, która sprawia, że „świętość jednego wspomaga innych w znacznie większej mierze niż grzech jednego może zaszkodzić innym”¹⁵. I choć droga do świętości jest odmienna dla każdego ochrzczonego, to jest tu mowa o jedności, bowiem także w tym zakresie objawia się różnorodność, której źródłem jest Duch Święty – każdy bowiem otrzymuje odpowiednie dary dla własnego wzrostu, w zależności od poziomu przyjmowania miłości Boga, powołania, historii i duchowej drogi¹⁶.

2.2. Duchowość komunii

Soborowa wizja Kościoła jako komunii mocno wybrzmiewa w nauczaniu Jana Pawła II. Punktem wyjścia jest jedność z Bogiem dokonująca się przez Jezusa w Duchu Świętym w Słowie Bożym i sakramentach. To generuje postrzeganie wspólnoty ochrzczonych jako obcowania świętych, obejmującego wszczęcie w Chrystusa oraz miłość wobec wiernych. Owo misterium Kościoła można zrozumieć jedynie w perspektywie planu zbawienia. Istnienie tego jednego źródła nie wyklucza różnorodności, wręcz przeciwnie – Duch Święty stanowi więź jedności i źródło wielości powołań, stanów, charyzmatów, tajemnic, zadań. Obejmuje to również osobisty stosunek do świata i do Kościoła jako wspólnoty. W sposób szczególny tę komplementarność widzieć należy w kontekście konieczności współlistnienia darów hierarchicznych i charyzmatycznych, a co za tym idzie właściwego rozumienia posług urzędowych i zaangażowania świeckich¹⁷.

Trzeba więc pamiętać, że Kościół ze swej natury jest uniwersalny, powszechny, co oznacza wielość w jedności, jedność przy odmienności Kościołów lokalnych, ludzi je tworzących, zadań, obdarowań, dróg. Owa różnorodność zakorzeniona jest w Chrystusie oraz w jednym powołaniu do misji i świętości. Chodzi tu więc o jedność duchową¹⁸. Przejawia się to również we współlistnieniu różnych wspólnot

¹⁴ Jan Paweł II, Bulla *Incararnationis mysterium*, Poznań 1998, 10-11.

¹⁵ Tamże, 10.

¹⁶ Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego, Pana i Ożywiciela*, red. S. Dziwisz i in., Città del Vaticano 1992 [dalej: WDS], s. 344. Zob. tamże, s. 348-352.

¹⁷ ChL 18-23.

¹⁸ WDS, s. 86-89. „Nie chodzi tu [...] o jedność tylko mechaniczną czy też organiczną [...], ale o jedność duchową, która zobowiązuje do przestrzegania pewnych zasad etycznych. [...] Istnieje podobieństwo między komunią jedności Kościoła a komunią trynitarną, której najwyższa doskonałość wyznacza cel dążeniom wszystkich czasów” (WDS, s. 294-295). Zob. tamże, s. 304-308.

i ruchów, które różnią się, ale mają udział w misji Kościoła¹⁹. W tej wielości Kościół może zachować jedność dzięki działaniu Ducha Świętego, a jej gwarancją tkwi w posłudze apostołskiej i wzajemnej miłości wiernych²⁰.

2.3. Struktura Kościoła

Kościół ma wymiar hierarchiczny i charyzmatyczny. Podkreśla to Urząd Naczyielski, a potwierdza współczesna praktyka duszpasterska, zwłaszcza coraz większe zaangażowanie świeckich oraz znaczenie nowych wspólnot wewnątrz Kościoła katolickiego.

2.3.1. Posługa hierarchiczna i charyzmatyczna

W Kościele niezbędna jest posługa wynikająca ze święceń. Wyświęceni uczestniczą w kapłaństwie Chrystusa i służą Kościołowi. Kapłan „jawi się w strukturze Kościoła jako znak absolutnego priorytetu i łaski darmo danej Kościołowi przez zmartwychwstałego Chrystusa”²¹. Ów znak jest czytelny, a posługa właściwie wypełniona, kiedy prezbiterzy pozostają w jedności z własnym biskupem. Dodatkowo należy widzieć powiązanie kapłaństwa sakramentalnego z kapłaństwem chrzcielnym wiernych (różniącym się od sakramentalnego istotą)²². Stąd płynie konieczność współdziałania i wzajemnego poszanowania. Znamienne jest więc nie tylko posłuszeństwo wiernych pasterzom, ale także otwartość pasterzy na wiernych, mających różne doświadczenia i drogi duchowego wzrostu. Cenne są tu słowa Jana Pawła II o posłudze kapłana wobec wspólnoty: prezbiter „nie może pełnić służby na rzecz odnowy dopóty, dopóki nie nabierze do niej życzliwego stosunku, opartego na pragnieniu, wspólnego wszystkim chrześcijanom na mocy chrztu świętego, by wzrastać w darach Ducha Świętego”²³. W tym kontekście jakże ważna staje się troska o powołania kapłańskie i zakonne, która jest znakiem autentycznego zaangażowania w odnowę Kościoła. Jan Paweł II przypomniał więc liderom odnowy charyzmatycznej, że modlitewna odpowiedź na tę łaskę będzie kolejnym znakiem jej uczestnictwa w życiu i misji Kościoła²⁴.

¹⁹ W przesłaniu ze spotkania z ruchami katolickimi w Rzymie w dniu 30 maja 1998 r. Jan Paweł II stwierdził: „Każdy ruch różni się od innych, wszystkie jednak są zjednoczone w tej samej komunii i przez tę samą misję. [...] Nie zapominajcie, że każdy charyzmat jest dany dla wspólnego dobra, to znaczy dla pożytku całego Kościoła”. *Wtedy stanął Piotr... (Dz 2, 14). Zbiór wypowiedzi papieskich skierowanych do Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej od jej powstania do roku 2000*, opr. O. Pesare, Kraków 2001, s. 97.

²⁰ TMA 47.

²¹ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*, 16.

²² Tamże, 17.

²³ Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół*, „L'Osservatore Romano”, wydanie polskie 2 (1981) nr 5 (17), s. 14.

²⁴ *Insegnamenti di Giovanni Paolo II* [dalej: IGPII], XVI, 2, 1993, Vaticano 1995, s. 802.

Nie wystarczy jednak tylko hierarchia. Istotnymi elementami struktury Kościoła są też charyzmaty, będące znakami wolności Ducha i stanowiące obdarowanie budujące Kościół, wspierające powiększanie dobra i odpowiadanie na potrzeby świata. Nie stanowią one jednak autonomicznej sfery, lecz są poddane rozeznaniu pasterzy. Niemniej należy je przyjmować z wdzięcznością, a używać tylko w łączności i posłuszeństwie wobec biskupów²⁵. Nie wolno też koncentrować się na nadzwyczajnych darach. Kościół jest bowiem płodny także przez codzienność życia, wysiłki wiernych w poznawaniu Chrystusa i w świadectwie wiary²⁶. Sam zaś Duch Święty jest udzielany również sakramentalnie, zwłaszcza w bierzmowaniu²⁷.

2.3.2. Ruchy kościelne

Wyrazem charyzmatyczności Kościoła są ruchy i wspólnoty. Pomagają one wierzącym w życiu radykalizmem ewangelicznym i świętością, rozwijają powołanie świeckich, umożliwiają dzieło ewangelizacji, ożywiają Kościół i wnoszą w jego życie radość, stanowią środek zaradczy wobec grup destrukcyjnych (sekt), wspierają ekumenizm i dialog międzyreligijny²⁸. Oczywiście ważna staje się w tym kontekście rola świeckich liderów. Każdy odpowiedzialny we wspólnocie powinien więc dawać sobą przykład modlitwy, przede wszystkim opartej na Biblii. Konieczna jest tu również równowaga w podejściu do darów Ducha Świętego, życie rytmem liturgicznym (także według liturgii godzin), a zwłaszcza Eucharystią i sakramentem pokuty. Niezbędna jawi się też wierność właściwej doktrynie strzeżonej przez Magisterium Kościoła oraz katolickie praktykowanie ekumenizmu. Wreszcie każdy z liderów jest odpowiedzialny za budowanie więzi z biskupem²⁹.

Ruchy i wspólnoty nie stanowią jednak alternatywnej formy Kościoła, lecz winny być zintegrowane z całością jego życia. Wobec tego konieczne jest ich

²⁵ ChL 24; WDS, s. 327-331.

²⁶ Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Catechesi tradendae* [dalej: CT], 72. Nie wystarczy jednak samo głoszenie kerygmatu. „[...] nieodzowna jest ewangelizacja prowadzona w sposób autorytatywny, umotywowany i – gdy trzeba – «systematyczny»” (WDS, s. 94).

²⁷ Zob. TMA 45.

²⁸ EE 16.

²⁹ Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół...*, s. 14. Odnowa ma ukazywać obecność Ducha Świętego, przywracać i podtrzymywać dar łaski, troszczyć się o jedność w obrębie Kościoła katolickiego z innymi ruchami i formami zaangażowania wiernych. Ważne jest też odpowiednie zaangażowanie ekumeniczne. Zob. IGPII, XV, 1, 1992, Vaticano 1994, s. 592-593. Ważną sferą uwagi Jana Pawła II był ekumenizm, budowany w oparciu o katolickie zasady sformułowane przez Sobór Watykański II. Z tego powodu nie bał się prowadzić dialog teologiczny, ale również współpracować i razem się modlić. Znamienne było pragnienie zorganizowania w roku 2000 panchrześcijańskiego spotkania. „Stosownym podkreśleniem ekumenicznego i uniwersalnego wymiaru Świętego Jubileuszu będzie natomiast doniosłe spotkanie panchrześcijańskie. Ma to być wydarzenie o wielkim znaczeniu i dlatego, aby uniknąć nieporozumień, trzeba je właściwie zaplanować i starannie przygotować w duchu braterskiej współpracy z chrześcijanami innych wyznań i tradycji oraz życzliwego otwarcia się na te religie, których przedstawiciele zechcą uczestniczyć we wspólnej radości wszystkich uczniów Chrystusa” (NMI 55).

podporządkowanie odpowiedniemu biskupowi, który pełni posługę rozeznania oraz winien wspierać komplementarność ruchów, dbać o ich właściwy rozwój i formację oraz włączanie w życie diecezjalne i parafialne³⁰. Z tego powodu Kościół ma pielęgnować te formy zaangażowania w Kościół, gdyż dodają mu świeżości i są znakiem „wiosny Ducha”³¹, gdyż „[...] oto świeccy otrzymują, w sobie właściwym wymiarze, udział w potrójnym urzędzie Jezusa Chrystusa – kapłańskim, prorockim i królewskim. [...] Tak więc namaszczenie odnosi się do wszystkich chrześcijan”³². Z tego powodu świeccy uczestniczą w ofierze Chrystusa, dają świadectwo życia, przyjmują i głoszą Ewangelię w różnych wymiarach życia, podejmują duchową walkę, składają dar z siebie przez służbę bliźnim. Ten udział w życiu i misji Kościoła wypływa z chrztu, jest rozwinięty przez bierzmowanie, a podtrzymywany przez Eucharystię³³. Wspólnoty i ruchy kościelne stanowią jednocześnie świadectwo oddania się świeckich misji Kościoła i wykorzystania złożonych w nich charyzmatów na rzecz tej misji³⁴.

2.4. Służba duszpasterska i ewangelizacyjna

Zadaniem Kościoła jest ewangelizacja. Wynika to wprost z nakazu misyjnego Jezusa Chrystusa. Kluczem jest świadectwo wiary. Żeby jednak było to możliwe, „trzeba rozbudzić w każdym wierzącym prawdziwą tęsknotę za świętością, mocne pragnienie nawrócenia i osobistej odnowy w klimacie coraz żarliwszej modlitwy i solidarności z bliźnimi, zwłaszcza z tymi najbardziej potrzebującymi”³⁵.

Realizacja tak rozumianej misyjności jest możliwa dzięki działaniu Ducha Świętego, głównego sprawcy nowej ewangelizacji. On bowiem buduje królestwo Boże, przygotowując Kościół do paruzji przez wzbudzanie ziaren zbawienia, które swą pełnię osiągnie na końcu czasów³⁶. To właśnie On jest wewnętrznym nauczycielem Kościoła jako całości i każdego ochrzczonego z osobna. Przede wszystkim przemienia wierzących (uczniów) w świadków Chrystusa oraz naznacza swoją obecnością życie chrześcijan, którzy winni być Jego narzędziami w dziele ewangelizacji³⁷. Niemożliwe jest wypełnienie tej misji ewangelizacyjnej bez zaangażowania poszczególnych wierzących oraz ruchów i stowarzyszeń³⁸. Zadanie to wypełniają m.in. katolickie wspólnoty charyzmatyczne, łącząc głoszenie kerygmatu i działanie duszpasterskie z podkreśleniem roli sakramentów³⁹.

³⁰ Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores gregis* [dalej: PG], 51.

³¹ NMI 47.

³² ChL 14; Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Kościele *Lumen Gentium*, 10.

³³ ChL 14.

³⁴ *Wtedy stanął Piotr...*, s. 76

³⁵ TMA 42.

³⁶ Tamże, 45.

³⁷ CT 72.

³⁸ Jan Paweł II, Adhortacja *Ecclesia in Africa*, 88-91, 101.

³⁹ IGPII, VII, 1, 1984, Vaticano 1984, s. 1161-1162.

3. WYMIARY ODNOWY CHARYZMATYCZNEJ DLA KOŚCIOŁA

Jan Paweł II zwracał uwagę na duże znaczenie odnowy charyzmatycznej, której nie można utożsamiać z jakąś siecią wspólnot, ale z szeroką rzeczywistością odnowy Kościoła przez powszechne otwarcie na dary charyzmatyczne i ewangelizację. Tak rozumiana odnowa ma kilka istotnych płaszczyzn.

3.1. Odnowa życia chrześcijańskiego

Powołaniem każdego katolika jest wzrastanie w tożsamości (nowości chrześcijańskiej) zakorzenionej w chrzcie. Chrzestujani są bowiem synami w Synu, co możliwe jest dzięki działaniu Ducha Świętego. To jednocześnie oznacza włączenie w Kościół jako Ciało Chrystusa⁴⁰. Jednak podstawą jest osobiste nawrócenie i nowy styl życia. Jan Paweł II, przemawiając w dniu 15 listopada 1986 r. do uczestników Narodowego Kongresu Włoskiej Odnowy w Duchu Świętym, zwrócił uwagę, że prawdziwa odnowa zaczyna się od tego, by żyć zgodnie z Duchem, co wyraża się w pokonywaniu pokus ciała i ukierunkowaniu się na Boga. Prowadzi to do uzdrowienia życia i przyjęcia nowej mentalności, gdzie istotne stają się natchnienia Ducha⁴¹. Jest to możliwe tylko wtedy, kiedy Kościół zwraca uwagę na działanie Ducha Świętego w życiu chrześcijan⁴². Osiągnięcie celu nie jest jednak możliwe bez właściwej formacji, która „ma na celu fundamentalne odkrycie własnego osobistego powołania i coraz większą dyspozycyjność, by żyć nim poprzez wypełnianie własnej misji”⁴³.

3.2. Odnowa Kościoła

Odnowa osobista wiedzie do odnowy Kościoła. Temu dziełu służą wspólnoty charyzmatyczne, które jako część Kościoła realnie uczestniczą w misji Chrystusa. Jest to możliwe pod warunkiem zakorzenienia w Kościołach lokalnych (diecezjach) i parafiach⁴⁴, co wyraża się w ich uznaniu przez kompetentną władzę kościelną, utrzymywaniu realnego związku z biskupami i papieżem. To wszystko ukazuje katolicką tożsamość wspólnot⁴⁵. Tak przeżywana odnowa odmładza Kościół i przejawia się w kilku przestrzeniach: w nowym stylu współpracy duchownych i świeckich, w zaangażowaniu wiernych w liturgię i różne formy głoszenia Słowa Bożego oraz inne posługi, w większym udziale kobiet w sprawach Kościoła

⁴⁰ ChL 10-13.

⁴¹ IGPII, IX, 2, 1986, Vaticano 1986, s. 1437.

⁴² Zob. IGPII, III, 2, 1980, Vaticano 1980, s. 1386-1390.

⁴³ ChL 58.

⁴⁴ IGPII, VII, 1, 1984, 1160-1161. O kryteriach poprawności wspólnot i ich eklezjalnym znaczeniu zob. D. Bryl, *Ruchy odnowy w Kościele*, w: *Pneuma Hagion. W dwudziestolecie encykliki Jana Pawła II o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata*, red. T. Siuda, Poznań 2007, s. 183-198.

⁴⁵ IGPII, XVII, 2, 1994, Vaticano 1996, s. 775-776.

i społeczeństwa⁴⁶. Jednocześnie, co trzeba wyraźnie podkreślić, świeccy nie stanowią jedynie adresata duszpasterstwa, ale także jego podmiot. Przejawia się to w braniu odpowiedzialności i podejmowaniu różnych służb⁴⁷.

Jednak mówiąc o odnowie Kościoła nie można mieć na względzie jedynie organizacyjnych czy strukturalnych aktywności. Jan Paweł II wyraźnie zwracał uwagę na duchowy wymiar. Prawdziwa odnowa obejmuje więc życie według Ducha (uzdrowienie wewnętrzne, przeniknięcie umysłu Bożymi natchnieniami), rozpoznawanie prawideł życia duchowego oraz zobowiązań płynących z przyjętego chrztu, kształtującego ewangeliczny styl życia i podkreślanie priorytetu łaski⁴⁸.

Podejmując dzieło odnowy charyzmatycznej Kościoła, trzeba mieć też świadomość różnych niebezpieczeństw. Jan Paweł II wskazał jako ograniczające właściwy rozwój wiary następujące postawy: nadmierna emocjonalność w przeżyciu relacji z Bogiem, troska o spektakularność i nadzwyczajność, mylna interpretacja Pisma Świętego, koncentracja na własnym wnętrzu przy jednoczesnym zaniedbywaniu apostołstwa, upodobania narcystyczne w religijności. Nie są to jednak niebezpieczeństwa jedynie w kręgach Odnowy w Duchu Świętym. Wobec tego konieczne jest właściwe rozeznawanie, czyli „badanie duchów” pod kierunkiem biskupów⁴⁹.

3.3. Udział w ewangelizacji

Ewangelizacja jest wciąż aktualnym zadaniem Kościoła. Jednak współcześnie domaga się nowego dynamizmu i rozmachu. Jan Paweł II jednoznacznie ukazał tę powinność wierzących: „[...] musimy na nowo rozniecić w sobie pierwotną gorliwość i pozwolić, aby udzielił się nam zapal apostolskiego przepowiadania, jakie wzięło początek z Pięćdziesiątnicy. Powinniśmy wzbudzić w sobie płomiennego ducha św. Pawła [...]. Ten zapal z pewnością pobudzi Kościół do nowej aktywności misyjnej, której nie będzie można powierzyć jedynie wąskiej grupie «specjalistów», ale będzie ona wymagać odpowiedzialnego udziału wszystkich członków Ludu Bożego. Kto prawdziwie spotkał Chrystusa, nie może zatrzymywać Go dla

⁴⁶ ChL 2.

⁴⁷ „W życiu wiernych świeckich, którzy liczbowo stanowią większość Ludu Bożego, powinna ujawniać się misyjna moc Chrztu. W tym celu potrzebują wsparcia, zachęty i pomocy ze strony swych biskupów, którzy powinni nimi tak kierować, aby rozwijali swoje apostołstwo zgodnie z właściwym im charakterem świeckim, czerpiąc z łaski sakramentu Chrztu i Bierzmowania. Jest konieczne promowanie specyficznych programów formacyjnych, które ich przygotowują do przyjęcia odpowiedzialności w Kościele w obrębie struktur diecezjalnych i parafialnych oraz w różnych posługach, jak animacja liturgii czy katecheza, nauczanie religii katolickiej w szkołach itp.” (PG 51).

⁴⁸ IGPII, IX, 2, 1986, Vaticano 1986, s. 1437-1439. Nie można jednak narażać się na niebezpieczeństwo fideizmu, który nie docenia lub wręcz dyskredytuje działanie rozumu w wierze. Zob. *Wtedy stanął Piotr...*, s. 79.

⁴⁹ IGPII, III, 2, 1980, s. 1389-1390. Zob. *Wtedy stanął Piotr...*, s. 76.

siebie, ale winien Go głosić. Potrzeba nowego rozmachu w apostołstwie [...]”⁵⁰. Na tym polega nowa ewangelizacja nadająca Kościołowi dynamizm i nową zdolność służby misyjnej⁵¹.

Jest to możliwe tylko wtedy, kiedy ochrzczony prawdziwie doświadczy obecności Chrystusa. Dlatego Jan Paweł II pytał retorycznie: „Jakże ktoś, kto już posmakował dobroci Chrystusowej, może milczeć i pozostawać obojętnym? Jakże można chować pod korcem dobro, które otrzymaliśmy w takiej obfitości?”⁵². Niejako dopełnieniem tych słów jest podkreślana przez papieża Franciszka idea „uczeń – misjonarz”. Nie może więc to być jedynie słowo głoszone, ale słowo, które ma realny wpływ na ewangelizatora, a z drugiej strony nie samo głoszenie, ale towarzyszące mu doświadczenie⁵³. Zadanie to realizują różne wspólnoty, które dają światu świadectwo otwarcia na Ewangelię. Jan Paweł II wyraził to, prosząc członków wspólnot Odnowy w Duchu Świętym, by nie ustawiali w głośnym wołaniu do świata o otwarcie drzwi Chrystusowi, czyli w głoszeniu ludziom orędzia Ewangelii⁵⁴, na przykład w kontekście obrony życia chrześcijańskiego w społeczeństwie, w którym panują sekularyzacja i materializm. Wielu ludzi bowiem utraciło zdolność nasłuchiwania Ducha Świętego i nie dostrzega zarazem wezwania do miłości skierowanego do nich przez Boga⁵⁵.

Papież Wojtyła zauważył również ważne przestrzenie służby misyjnej ruchów. Przemawiając do uczestników zgromadzenia plenarnego Catholic Fraternity of Charismatic Covenant Communities and Fellowships, stwierdził, że grupy te ożywiają Kościoły lokalne, umacniają członków wspólnot, ale także, zwłaszcza przez umiłowanie Biblii, przyczyniają się do rozwoju dialogu ekumenicznego, współpracując w szukaniu głosu Ducha Świętego⁵⁶.

⁵⁰ NMI, 40.

⁵¹ Jan Paweł II wezwał Kościół do nowej ewangelizacji, będąc na Haiti w 1983 r. Chodziło o to, by głosić niezmienną Ewangelię nowymi metodami, z nowym zapałem i przy wykorzystaniu nowych środków. Jednak już w 1976 r. kard. Karol Wojtyła, przemawiając na spotkaniu Komisji ds. Apostołów Konferencji Episkopatu Polski, powiedział: „Tradycyjna parafia potrydencka to parafia mająca centrum, jeden odpowiedzialny podmiot. Jest w niej aktywny Kościół, Kościół magisterialny pasterzy pośród wielkiej rzeszy wiernych – biernych, których rola sprowadza się do słuchania. Przekształcenie takiego modelu parafii we wspólną, przez wszystkich podejmowaną odpowiedzialność to jest naturalnie zadanie, któremu dziś musimy stawiać czoło”. P.J. Cordes, *Nowa ewangelizacja w rozumieniu Jana Pawła II*, www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/or201204-nowa-ew.html [dostęp: 20.12.2016].

⁵² *Wtedy stanął Piotr...*, s. 56.

⁵³ „Nowa ewangelizacja ujawnia swą autentyczność i równocześnie wyzwala cały swój dynamizm misyjny, jeśli dokonuje się nie tylko przez dar słowa głoszonego, ale także przez dar słowa przeżywanego”. Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, 107.

⁵⁴ Jan Paweł II stwierdził: *The Church's mission is to proclaim Christ to the Word. And you share effectively in this mission insofar as your groups and communities are rooted in the local Churches, in your dioceses and parishes*. IGPII, VII, 1, 1984, s. 1160-1161.

⁵⁵ IGPII, XV, 1, 1982, Vaticano 1984, s. 592.

⁵⁶ IGPII, XVII, 2, 1994, s. 776. W innym miejscu Papież podkreślił znaczenie ruchów i wspólnot, gdyż kiedy „włączają się z pokorą w życie Kościołów lokalnych i zostają przyjęte serdecznie

Tak rozumiana działalność ewangelizacyjna nie obejmuje jednak jedynie osób wierzących, lecz jest skierowana do świata. Chodzi o to, by mentalność „z Ducha” coraz bardziej obecna była w świecie oraz stanowiła model duchowości i kultury, które przepojone są normami życia ukazanymi przez św. Pawła⁵⁷. Służba ta realizuje się przez ewangelizację kultur, wprowadzanie Ewangelii w życie rodziny, pracy, środków masowego przekazu, sportu, czasu wolnego, porządek społeczny, narodowy i międzynarodowy. We wszystkich tych przestrzeniach to świeccy dają światu nadzieję⁵⁸. Stanowi to formę otwarcia Kościoła na świat, czyli jest służbą na rzecz powszechnej jedności rodziny ludzkiej⁵⁹. Wobec tego autentyczna odnowa charyzmatyczna kieruje jej uczestników w stronę osób uważanych za „małych”, co papież Franciszek wyraźnie nazywa wyjściem na peryferie. Siłą podejmowania owej posługi jest Duch Święty, który przez stabilną modlitwę czyni ochrzczonych odważnymi, by pójść w stronę ubogich⁶⁰.

4. OWOCE ODNOWY CHARYZMATYCZNEJ

Mając świadomość różnych wymiarów odnowy Kościoła, należy rozpoznać także owoce odnowy charyzmatycznej. Jan Paweł II, zwracając się do Rady Międzynarodowego Biura Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej, stwierdził, że odnowa jest szczególnie darem Ducha Świętego dla Kościoła i przyniosła mu wiele owoców⁶¹. Duch Święty, działając w Kościele przez wszystkie wieki, sprawia bowiem jego żywotność. Zaistnienie odnowy charyzmatycznej i jej licznych dobrych owoców jest

przez biskupów i kapłanów w strukturach diecezjalnych i parafialnych – stanowią prawdziwy dar Boży dla nowej ewangelizacji i dla działalności misyjnej we właściwym tego słowa znaczeniu”. Encyklika *Redemptoris missio*, 32.

⁵⁷ IGPII, IX, 2, 1986, s. 1437.

⁵⁸ PG 51. Mówiąc o Pięćdziesiątnicy Jan Paweł II widział jej ciągłą aktualność: „Dziś nazwalibyśmy to dostosowaniem przekazu do potrzeb językowych i kulturowych każdego człowieka. Można więc powiedzieć, że mamy tu do czynienia z pierwotną formą «inkulturacji», której sprawcą jest Duch Święty” (WDS, s. 84).

⁵⁹ WDS, s. 297.

⁶⁰ IGPII, X, 2, 1987, Vaticano 1988, s. 1693.

⁶¹ [...] *I willingly join you in giving praise to God for the many fruits which it has borne in the life of the Church. The emergence of the Renewal [...] was a particular gift of the Holy Spirit to the Church.* IGPII, XV, 1, 1982, Vaticano 1984, s. 591. Teologia wylicza następujące owoce doświadczenia charyzmatycznego chrztu w Duchu Świętym: odkrycie Biblii i mocy słowa Bożego, powstawanie licznych wspólnot, docenienie modlitwy, rozkwit uwielbienia, otwarcie na skuteczność sakramentów, różne formy modlitwy o uzdrowienie i uwolnienie, ożywianie parafii, nowa jakość relacji między duchownymi a świeckimi, głębsze poznawanie roli świeckich w Kościele, ożywienie ewangelizacyjne i misyjne, rozwój muzyki chrześcijańskiej, nowa jakość głoszenia (homilii). Por. M. Kowalczyk, *Katolicka wizja odnowy w Duchu Świętym*, w: *Z Duchem Świętym w trzecie tysiąclecie*, red. J. Budniak, M.J. Uglorz, Cieszyn 2002, s. 212-215; S. Rakoczy, *Czy istnieje odrębna duchowość charyzmatyczna?*, w: *Duch Święty w naszej codzienności*, red. K. Guzowski, G. Barth, Lublin 2010, s. 165-167.

tego wymownym przykładem, zwłaszcza potężnej obecności Parakleta we wspólnocie wierzących⁶². Nie oznacza to w żadnym wypadku zerwania z dotychczasową tradycją. Rzecz tkwi w przygotowywaniu, w oparciu o wcześniejszą bazę, nowości zakorzenionej w Duchu Świętym. „[...] trudno nie dostrzec, jak wiele ten Sobór czerpie z doświadczeń i przemyśleń okresu przedsoborowego [...]. W dziejach Kościoła «stare» i «nowe» zawsze są ze sobą głęboko zespolone. To co «nowe wyrasta ze «starego», to co «stare» odnajduje w «nowym» swój pełniejszy wyraz»⁶³.

4.1. Uświęcenie i ożywienie Kościoła

Powołaniem wszystkich ochrzczonych jest świętość, która jest doskonałością w miłości. Stanowi to niezbywalny element tajemnicy Kościoła. Nie można jednak tego rozumieć tylko w kategoriach moralnych, ale przede wszystkim widzieć tu znak miłości Ojca darującego ludziom nowe życie. Wobec tego powołanie do świętości wiąże się istotnie z godnością chrześcijańską. Takie doświadczenie jest równocześnie najgłębszym źródłem działalności ewangelizacyjnej, misji wynikającej z chrztu⁶⁴. W tym kontekście Jan Paweł II, przemawiając do biskupów północnej Francji w dniu 22 stycznia 1987 r., zauważył, że grupy modlitewne powstałe wskutek przyjęcia daru odnowy charyzmatycznej uświęcają Kościół i kierują spojrzenie wiernych na modlitwę, przede wszystkim modlitwę uwielbienia, wdzięczności, wstawiennictwa, co przekłada się na nową jakość ewangelizacji⁶⁵. W ten sposób odnowa charyzmatyczna przyczynia się do przełożenia na praktykę nauki Soboru Watykańskiego II.

Jan Paweł II wyliczył wobec tego różne konkretne owoce rzeczywistości odnowy charyzmatycznej w życiu wiernych i wspólnot. Jest to przede wszystkim docenienie Pisma Świętego⁶⁶, odnowienie modlitwy, pragnienie świętości, powrót

⁶² Zob. IGPII, X, 2, 1987, s. 1692.

⁶³ TMA 18.

⁶⁴ ChL 16-17.

⁶⁵ IGPII, X, 1, 1987, s. 167.

⁶⁶ „Zachowując więź z Pismem Świętym, otwieramy się na działanie Ducha [...], z którego teksty biblijne biorą początek, a zarazem na świadectwo Apostołów [...], którzy bezpośrednio zetknęli się z Chrystusem, Słowem życia, widzieli Go na własne oczy, słyszeli własnymi uszami, dotykali rękoma” (NMI 17). Odnowa biblijna i duchowa jest jednym z oczekiwanych owoców Jubileuszu Roku 2000 i w ogóle Vaticanum II: „Wśród zagadnień chrystologicznych, proponowanych przez Konsystorz, na pierwszy plan wysuwają się następujące: ponowne odkrycie Chrystusa Zbawiciela i Ewangelizatora, ze szczególnym nawiązaniem do czwartego rozdziału Ewangelii św. Łukasza, gdzie temat Chrystusa posłanego, aby głosić Ewangelię, przeplata się z wątkiem Jubileuszu; głębsze rozważenie tajemnicy Jego Wcielenia i Jego narodzin z dziewiczego łona Maryi; wiara w Niego jako konieczny warunek zbawienia. Aby poznać prawdziwą tożsamość Chrystusa, chrześcijanie powinni – szczególnie w tym roku – *powrócić z odnowionym zapalem do Biblii*, czy to przez świętą Liturgię, przepelnioną Bożymi słowami, czy przez pobożną lekturę, czy przez odpowiednie do tego instytucje i inne pomoce” (TMA 40). Zob. Sobór Watykański II, Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym *Dei Verbum*, 25.

wielu ludzi do sakramentów, odkrywanie przez wierzących form realizacji własnego powołania chrzcielnego, oddanie wielu ludzi na misję Kościoła⁶⁷. Wymieniając dalej, Papież wskazał na modlitwę uwielbienia, odkrywanie w sposób żywy sakramentów, solidną formację, wierność Kościołowi i Urzędowi Nauczycielskiemu, wspieranie Ludu Bożego w drodze do świętości oraz kształtowanie „kultury Pięćdziesiątnicy” czyniącej płodną cywilizację miłości⁶⁸.

4.2. Entuzjazm wiary

Owocem doświadczenia osobistej relacji z Duchem Świętym jest entuzjazm w przeżywaniu wiary. Nie chodzi tu jedynie o jakiś stan emocjonalny, ale o umiejętne przeżywanie wiary, w więziach miłości między wierzącymi, co skutkuje nadzieją. Bazą tego jest głębsze przeżywanie obecności Jezusa Chrystusa i odpowiadanie na miłość Ojca; taka postawa jest możliwa tylko dzięki Duchowi Świętemu, który działa w sercach ochrzczonych⁶⁹. To doświadczenie wiedzie wierzących do nowego sposobu przeżywania duchowości. W tym kontekście przejmujące jest wyznanie Jana Pawła II podczas prywatnej audiencji dla Rady Międzynarodowego Biura Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej w Rzymie w dniu 11 grudnia 1979 r. Powiedział wtedy: „Mówimy, że wiara jest kwestą inteligencji, a czasami także serca, lecz ten pełen ekspresji wymiar wiary był dotąd nieobecny. Ten wymiar wiary był pomniejszany, a nawet nierzadko zakazywany. Teraz możemy powiedzieć, że ruch ten jest obecny wszędzie”⁷⁰.

4.3. Poglębianie życia wewnętrznego

Odnowa charyzmatyczna pomogła wielu ludziom odkryć osobę Ducha Świętego i Jego działanie we wspólnocie i w życiu wierzących, co owocuje radością wiary i miłością do Kościoła⁷¹. Owocem przyjęcia tego daru jest poświęcenie uczestników tej drogi modlitwie, a co za tym idzie – życiu bardziej świętemu, pełnemu miłości do słowa Bożego⁷². Członkowie wspólnot usiłują więc realizować ideał życia chrześcijańskiego wyrażonego w wyznaniu św. Pawła: „Już nie ja żyję, lecz żyje we mnie Chrystus” (Ga 2,20), a ich życie i posługiwanie w ewangelizacji winno zmierzać do „miary wielkości według Pełni Chrystusa” (Ef 4,13)⁷³.

⁶⁷ IGPII, XIX, 2, 1996, Vaticano 1998, s. 672-673.

⁶⁸ *Przemówienie papieża Jana Pawła II podczas audiencji dla delegacji włoskiej Odnowy w Duchu Świętym z okazji 30. rocznicy obecności Ruchu Charyzmatycznego w Italii* (Rzym, 14 marca 2002), www.samarytanin.lublin.pl/czytelnia/jan-pawel-ii-o-odnowie [dostęp: 20.03.2019].

⁶⁹ IGPII, III, 2, 1980, s. 1387.

⁷⁰ *Wtedy stanął Piotr...*, s. 84.

⁷¹ IGPII, XVII, 2, 1994, s. 776; *Wtedy stanął Piotr...*, s. 78.

⁷² *Wtedy stanął Piotr...*, s. 35-36.

⁷³ IGPII, XVI, 2, 1993, Vaticano 1995, s. 801.

Po zakończeniu Jubileuszu Roku 2000 Jan Paweł II zwrócił uwagę na to, że realizacja programu ewangelicznego jest niemożliwa bez pogłębienia życia modlitewnego. Nie jest to wyzwanie tylko dla poszczególnych wiernych, ale dotyczy całych wspólnot: „[...] nasze chrześcijańskie wspólnoty winny zatem stawać się prawdziwymi «szkołami» modlitwy, w której spotkanie z Jezusem nie polega jedynie na błaganiu Go o pomoc, ale wyraża się też przez dziękczynienie, uwielbienie, adorację, kontemplację, słuchanie, żarliwość uczuć aż po prawdziwe «urzeczenie» serca. Ma to zatem być modlitwa głęboka, która jednak nie przeszkadza uczestniczyć w sprawach doczesnych, jako że otwierając serce na miłość Bożą, otwiera je także na miłość do braci i daje nam zdolność kształtowania historii wedle zamysłu Bożego”⁷⁴. Wspólnoty charyzmatyczne realizują to zadanie, gdyż są środowiskami autentycznej szkoły modlitwy⁷⁵.

5. PRZEŁOŻENIE PASTORALNE DZIŚ

Mając na uwadze zarysowane istotne punkty odnowy Kościoła realizowanej zwłaszcza przez ruchy charyzmatyczne (ewangelizacyjne), warto sformułować konkretne wnioski pastoralne. Są nimi: wciąż aktualny postulat wiary opartej na osobistym wyborze, większe docenienie świeckich, bardziej powszechne tworzenie wspólnot oraz ewangelizacja z nową siłą.

5.1. Iść ku wierze wybranej i pogłębionej

W Kościele należy rozróżnić dwa głoszenia: kerygmat i katechezę (*didache*). Jan Paweł II pokazał, że w pierwszym głoszeniu chodzi o wiarę, a katecheza winna prowadzić ochrzczonego do dojrzałości w wierze oraz kształtować go jako ucznia Jezusa Chrystusa przez poznanie Jego osoby i nauki. Jednocześnie w tym samym miejscu Papież zwraca uwagę na to, że w Kościele dokonuje się katecheza osób niezewangelizowanych, którzy przyjęli sakramenty, ale nie mają osobistej relacji z Jezusem Chrystusem. Wobec tego element katechetyczny musi być przeniknięty przez kerygmatyczny⁷⁶. Nie chodzi więc jedynie o katechezę do pewnego etapu życia. Każdy wierny zobowiązany jest bowiem do permanentnej katechezy,

⁷⁴ NMI 33. Zob. Kongregacja Nauki Wiary, *Oranionis formas. List do biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach medytacji chrześcijańskiej*, 1-7, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, opr. i tłum. Z. Zimowski, J. Królikowski, Tarnów 1995, s. 337-340.

⁷⁵ „[...] w ostatnich latach zwiększyła się również liczba osób, które w obrębie rosnących ciągle ruchów i grup, na miejscu naczelnym stawiają modlitwę i w niej szukają *odnowy życia duchowego*. Jest to objaw znamienny i pocieszający, gdyż doświadczenie takie wpływa skutecznie na ożywienie modlitwy wśród wiernych, co dopomaga im lepiej dostrzegać w Duchu Świętym Tego, który budzi w sercu głębokie pragnienie świętości”. Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, 65.

⁷⁶ CT 19, 25.

dzięki czemu możliwe jest jego wzrastanie w wierze⁷⁷. Szczególne miejsce w tym procesie katechizacji zajmują stowarzyszenia i ruchy o różnych celach i formach aktywności. To także na tych rzeczywistościach spoczywa powinność formacji religijnej uczestników, wychowywania ich w wierze⁷⁸. Dzięki temu następuje przejście od wiary przejętej kulturowo, przez tradycję i zwyczaje, do wiary wybranej przez osobisty akt woli, który kształtuje całość życia człowieka. Pomocą w tym zakresie służą różnego rodzaju rekolekcje i kursy ewangelizacyjne.

Poprawna teologicznie formacja jest dziś jednym z ważniejszych wyzwań dla Kościoła. Wspomniane wyżej przestrogi Jana Pawła II są nadal aktualne. Z jednej strony zbyt emocjonalna duchowość granicząca z fideizmem, także w tradycyjnych formach, oraz dewocyjne podejście do świata potrzebuje mocnych teologicznych podstaw. Również różnego rodzaju liberalne prądy wkradające się w życie duchowe i moralne współczesnych katolików skłaniają Kościół do nowej apologetyki. Nie wystarczy więc sama modlitwa (pobożność), ale systematyczna, integralna i progresywna formacja. Niestety, poważne braki w tym zakresie daje się zauważyć w różnych wspólnotach Odnowy w Duchu Świętym. Brak ten w istotny sposób przewyciężają w rzeczywistości polskiej Szkoły Ewangelizacji św. Andrzeja, propozycje wspólnoty Mocni w Duchu czy inne wspólnoty powstałe na gruncie odnowy charyzmatycznej.

5.2. Troszczyć się o większe zaangażowanie świeckich

Jan Paweł II stwierdził, że świeccy są „pełnoprawnymi członkami Kościoła objętymi jego tajemnicą i obdarzonymi specyficznym powołaniem, którego celem w sposób szczególny jest «szukanie Królestwa Bożego, zajmując się sprawami świeckimi i kierując nimi po myśli Bożej»”⁷⁹. Teologia i duszpasterstwo wciąż powinny podkreślać znaczenie świeckich w życiu Kościoła i w realizacji rozmaitych zadań. Jest jednak prawdziwym wyzwaniem włączanie świeckich mężczyzn i kobiet w odpowiedzialność za konkretne przestrzenie życia Kościoła, także na poziomie zarządzania bądź reprezentacji. Wielkie kroki czyni w tym zakresie papież Franciszek opierający się na nauczaniu Jana Pawła II. Cały czas jest to jednak marginalny zakres. I choć sprawdza się to w różnego rodzaju wspólnotach i ruchach, to o wiele trudniej o takie posługiwanie na poziomie Kościołów lokalnych czy Kościoła powszechnego. Wkład doświadczeń poszczególnych grup oraz zdobyte w nich doświadczenie świeckich stanowią potencjał, który może mocno zdynamizować Kościół. Jest oczywiście w tym wszystkim jedno istotne założenie – głębokie życie duchowe zaangażowanych duchownych i świeckich.

⁷⁷ Tamże, 45.

⁷⁸ Tamże, 70.

⁷⁹ ChL 9.

5.3. Troska o kościelność wspólnot

Czas po Soborze Watykańskim II jest w Kościele okresem rodzenia się i rozwoju wielu wspólnot i ruchów katolickich dających możliwość wzrastania razem z innymi w życiu modlitewnym, w świadomości prawd wiary oraz w zaangażowaniu ewangelizacyjnym i społecznym. Ta przestrzeń życia Kościoła była objęta szczególną troską Jana Pawła II.

Tworząc wspólnoty i troszcząc się o ich wzrost, należy jednocześnie mieć na względzie konkretne kryteria ich kościelnego charakteru. Jan Paweł II wskazał wśród nich następujące: powołanie do świętości, odpowiedzialność w wyznawaniu wiary katolickiej, świadectwo komunii (z papieżem, biskupami, innymi stowarzyszeniami i grupami), zgodność z celem Kościoła, udział w apostołstwie, zaangażowanie w ludzkie sprawy. Przynosi to konkretne owoce, na przykład ożywienie modlitwy, życie liturgiczne i sakramentalne, troskę o powołania do małżeństwa, kapłaństwa, życia konsekrowanego, gotowość do udziału w przedsięwzięciach Kościoła, także charytatywnych⁸⁰. W ten sposób ruchy będą realnie oddziaływać na Kościoły lokalne. Warto bowiem pamiętać, że duchowe doświadczenia danej wspólnoty nie stanowią jej ekskluzywnej własności, lecz są dziedzictwem całego Kościoła. W związku z tym pojawiają się dwa istotne postulaty wobec grup, wspólnot, stowarzyszeń: należy trwać w jedności z pasterzami i innymi podmiotami w Kościele oraz dzielić się własnym doświadczeniem dla zbudowania ogółu. Wobec tego znamienity jest fakt, że za czasów Jana Pawła II zostały ustanowione różne służby dla odnowy charyzmatycznej czy też kanonicznie ustanowiono niektóre wspólnoty na prawie papieskim, a decyzją papieża Franciszka wszystkie służby charyzmatyczne zostają połączone i powstaje jedna służba CHARIS, służąca starym i nowym katolickim wspólnotom charyzmatycznym⁸¹.

5.4. Ewangelizacja w nowej sile

Współczesny świat staje się coraz bardziej zlaicyzowany i niejako postchrześcijański. Taka rzeczywistość domaga się od Kościoła poszukiwania nowych dróg,

⁸⁰ ChL 30.

⁸¹ Franciszek podczas spotkania z Katolicką Odnową Charyzmatyczną w dniu 1 czerwca 2014 r. powiedział: „Wy narodziliście się z woli Ducha Świętego jako strumień łaski w Kościele i dla Kościoła. To jest Wasza definicja: strumień łaski! [...] Oczekuję od Was, że podzielicie się z wszystkimi w Kościele łaską chrztu w Duchu Świętym. Oczekuję od Was ewangelizacji poprzez Słowo Boże, która obwieszcza, że Jezus jest żywy i kocha wszystkich ludzi; oczekuję, że dacie świadectwo ekumenizmu duchowego, tym wszystkim braciom i siostram innych kościołów i wspólnot chrześcijańskich, wierzących w Jezusa jako Pana i Zbawcę; oczekuję, że pozostaniecie zjednoczeni w miłości, jakiej Pan Jezus wymaga dla wszystkich ludzi i zjednoczeni w modlitwie do Ducha Świętego, by osiągnąć tę jedność konieczną do ewangelizacji w imię Jezusa”. www.deon.pl/religia/serwis-papieski/aktualnosc-papieskie/art,1968,czekam-na-was-wszystkich-charyzmatykov-swiate.html [dostęp: 23.03.2019].

docierania z przesłaniem Ewangelii do ludzi, którzy zatracili wiarę, zmysł chrześcijańskiego życia i duchową wrażliwość, albo nigdy tego nie mieli. Służą temu nowe metody ewangelizacji, do których zachęcał Jan Paweł II, dając jednocześnie przykład ciągłego poszukiwania sposobów głoszenia i przeżywania wiary. Daje się też zauważyć konieczność nowej apologetyki, by móc odpowiedzieć na pytania czy zarzuty stawiane przez współczesnych.

Nie chodzi jednak przede wszystkim o same metody i środki, gdyż ewangelizacja nie jest promocją światopoglądu chrześcijańskiego, lecz przekazywaniem życia wiarą, która opiera się na doświadczeniu zbawienia. Dlatego wyzwaniem pozostaje autentyczne życie duchowe ochrzczonych, w sposób szczególny członków wspólnot ewangelizacyjnych i formacyjnych. Osobiste świadectwo Jana Pawła II prowadzenia życia wewnętrznego stanowi jeden z punktów odniesienia – wszelka ewangelizacja, odnowa Kościoła i autentyczne duszpasterstwo bierze początek w pogłębionej modlitwie, zanurzeniu się w słowie Bożym i rozwiniętym życiu sakramentalnym.

6. WNIOSKI

- a. Współczesność domaga się od Kościoła klarowności przekazu oraz świadectwa mocy Ewangelii, która przemienia życie i nadaje mu najgłębszy sens. Aby wypełnić to zadanie, nie wystarczy podtrzymywanie tradycji, ale konieczna jest nowa ewangelizacja niosąca odnowienie biblijne, duchowe i eklesjalne. Szczególnie istotne jest w tym zakresie doświadczenie Odnowy w Duchu Świętym, której nie można utożsamiać z jakimś ruchem czy wspólnotą, gdyż chodzi tu o szeroko rozumiane doświadczenie charyzmatyczne, przybierające różne formy w Kościele.
- b. Jan Paweł II, papież nowej ewangelizacji, wielokrotnie spotykał się z przedstawicielami wspólnot charyzmatycznych. Podczas tych spotkań wskazywał na owoce duchowości charyzmatycznej w Kościele, m.in. ożywienie miłości do Pisma Świętego, pogłębienie życia modlitewnego, zwłaszcza przez modlitwę uwielbienia, głębsze przeżywanie sakramentów, zaangażowanie świeckich w ewangelizacyjną i duszpasterską misję Kościoła. Stanowi to praktyczne przełożenie nauczania Soboru Watykańskiego II w zakresie duchowości katolickiej i apostolatu ochrzczonych.
- c. Odnowa charyzmatyczna jako potężny strumień łaski i doświadczenia dla całego Kościoła jest wciąż aktualna. Dla dalszej owocności tej drogi potrzebne są, zdaniem Jana Pawła II, następujące komponenty: autentyczna i zdrowa duchowość, właściwa formacja, jedność z biskupami i życiem Kościołów lokalnych, czyli zachowywanie kościelności przez poszczególne wspólnoty i grupy.

CHARISMATIC RENEWAL AND THE CHURCH IN THE FACE OF CONTEMPORARY CHALLENGES

Theological and pastoral topicality of John Paul II's indications

Abstract

The Second Vatican Council prepared the Church for the requirements of the present and, above all, it began the work of multidimensional renewal (biblical, liturgical, spiritual, structural and pastoral). A particular feature of post-Conciliar Catholicism is also the greater involvement of lay people in the mission of the Church. The new Catholic movements and communities that renew the Church in accordance with their character and vocation are indispensable in this process. An important reality is the Charismatic Renewal (not identified with a single movement), gradually recognized by the Church and appreciated by pastors.

An important voice was Saint John Paul II's teaching who in his speeches and texts showed the directions of the renewal of the Church, also those happening through numerous groups of the Renewal in the Holy Spirit. In this context, John Paul II's observations expressed during many meetings with Catholic charismatics are extremely valuable. The Pope pointed to the beautiful fruits of the Charismatic Renewal, for example a prayer, biblical, missionary and sacramental revival, and called for active participation in renewing the whole Church and sustaining the ecclesiality of these groups through correct formation and unity with the bishops.

Thus, it must be said that the existing and still-emerging communities, bearing charismatic experience, become a powerful stream of grace that renews the Church and enables it to evangelize the contemporary world.

Słowa kluczowe: odnowa charyzmatyczna, odnowa Kościoła, nowe ruchy i wspólnoty, owoce Odnowy w Duchu Świętym, współczesne wyzwania dla Kościoła

Keywords: charismatic renewal, renewal of the Church, new Catholic movements and communities, fruit of the Renewal in the Holy Spirit, contemporary challenges for the Church.

BIBLIOGRAFIA

- Bryl D., *Ruchy odnowy w Kościele*, w: *Pneuma Hagion. W dwudziestolecie encykliki Jana Pawła II o Duchu Świętym w życiu Kościoła i świata*, red. T. Siuda, Poznań 2007, s. 183-198.
- Cordes P.J., *Nowa ewangelizacja w rozumieniu Jana Pawła II*, www.opoka.org.pl/biblioteka/Z/ZM/or201204-nowaew.html [dostęp: 20.12.2016].
- Dembowski B., *Jan Paweł II wobec nowych ruchów*, w: *Jan Paweł II apostoł prawdy. Księga pamiątkowa ku czci i pamięci Ojca Świętego Jana Pawła II*, red. J. Kędzierski, Włocławek 2005, s. 17-28.

- Hocken P., *Katolicka odnowa charyzmatyczna*, w: *Historia ruchu zielonoświątkowego i odnowy charyzmatycznej. Stulecie Ducha Świętego 1901–2001*, red. V. Synan, tłum. M. Wilkosz, Kraków–Szczecin 2006, s. 251-277.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, III, 2, 1980, Vaticano 1980, s. 1386-1390.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, IX, 2, 1986, Vaticano 1986, s. 1435-1440.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, VII, 1, 1984, Vaticano 1984, s. 1160-1162.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 1, 1987, Vaticano 1988, s. 161-170.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, X, 2, 1987, Vaticano 1988, s. 1692-1694.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XIX, 2, 1996, Vaticano 1998, s. 672-675.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XV, 1, 1982, Vaticano 1984, s. 591-594.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XVI, 2, 1993, Vaticano 1995, s. 801-802.
- Insegnamenti di Giovanni Paolo II*, XVII, 2, 1994, Vaticano 1996, s. 775-777
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Pastores gregis*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2 (1996–2003), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 729-871.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in Europa*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2 (1996–2003), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 627-726.
- Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Christifideles laici*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1 (1979–1995), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 351-488.
- Jan Paweł II, Adhortacja *Ecclesia in Africa*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1 (1979–1995), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 701-817.
- Jan Paweł II, Bulla *Incarnationis mysterium*, Poznań 1998.
- Jan Paweł II, Encyklika *Dominum et Vivificantem*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Kraków 1996, s. 187-256.
- Jan Paweł II, Encyklika *Veritatis splendor*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 2, red. S. Małysiak, Kraków 1996, s. 531-637.
- Jan Paweł II, Encyklika *Redemptoris Missio*, w: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1, red. S. Małysiak, Kraków 1996, s. 377-460.
- Jan Paweł II, List apostolski *Tertio millennio adveniente*, Wrocław 1994.
- Jan Paweł II, List apostolski *Novo millennio ineunte*, Kraków 2001.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Pastores dabo vobis*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1 (1979–1995), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 527-697.
- Jan Paweł II, Posynodalna adhortacja apostolska *Catechesi tradendae*, w: *Adhortacje apostolskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, t. 1 (1979–1995), red. M. Romanek, Kraków 2006, s. 9-87.
- Jan Paweł II, *Przemówienie do Kongregacji ds. Duchowieństwa*, w: *Acta Apostolicae Sedis. Commentarium officiale 77* (1985), s. 306-310.
- Jan Paweł II, *Wierzę w Ducha Świętego, Pana i Ożywiciela*, red. S. Dziwisz i in., Città del Vaticano 1992.

- Jan Paweł II, *Wszczepieni w Kościół*, „L'Osservatore Romano” 2 (1981) nr 5 (17), s. 14.
- Kaucha K., *Wiarygodność Kościoła w kontekście współczesności europejskiej w świetle nauczania Jana Pawła II*, Lublin 2008.
- Kokott N., *Odnowa w Duchu Świętym w misji Kościoła*, Kraków 2012.
- Kongregacja ds. Duchowieństwa, *Kapłan – pasterz i przewodnik wspólnoty parafialnej*, Wrocław 2002.
- Kongregacja Nauki Wiary, *Oranionis formas. List do biskupów Kościoła katolickiego o niektórych aspektach medytacji chrześcijańskiej*, w: *W trosce o pełnię wiary. Dokumenty Kongregacji Nauki Wiary 1966–1994*, opr. i tłum. Z. Zimowski, J. Królikowski, Tarnów 1995, s. 337-352.
- Kowalczyk M., *Katolicka wizja odnowy w Duchu Świętym*, w: *Z Duchem Świętym w trzeciej tysiąclecie*, red. J. Budniak, M.J. Uglorz, Cieszyn 2002, s. 205-217.
- Królikowski J., *Światło Chrystusa i sakrament zbawienia. Studia eklezjologiczne*, Kraków 2018.
- Przemówienie papieża Jana Pawła II podczas audiencji dla delegacji włoskiej Odnowy w Duchu Świętym z okazji 30. rocznicy obecności Ruchu Charyzmatycznego w Italii* (Rzym, 14 marca 2002), www.samarytanin.lublin.pl/czytelnia/jan-pawel-ii-o-odnowie [dostęp: 20.03.2019].
- Rakoczy S., *Czy istnieje odrębna duchowość charyzmatyczna?*, w: *Duch Święty w naszej codzienności*, red. K. Guzowski, G. Barth, Lublin 2010, s. 161-172.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele Lumen Gentium*, w: tenże, *Konstytucje, dekryty, deklaracje* (tekst łacińsko-polski, nowe tłumaczenie), Poznań 2008, s. 144-263.
- Sobór Watykański II, *Konstytucja dogmatyczna o Objawieniu Bożym Dei Verbum*, w: tenże, *Konstytucje, dekryty, deklaracje* (tekst łacińsko-polski, nowe tłumaczenie), Poznań 2008, s. 540-565.
- Wtedy stanął Piotr... (Dz 2,14). Zbiór wypowiedzi papieskich skierowanych do Katolickiej Odnowy Charyzmatycznej od jej powstania do roku 2000*, opr. O. Pesare, Kraków 2001.
- www.charis.international [dostęp: 10.03.2019].